

## REGISTERBLAD

**Namn och datum:** Åsa Löf (990121), Mattias Jansson (980925)

### OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I STOCKHOLMS LÄN

**Områdesnummer och namn:**

**NRO01036 VÄDDÖ; VÄSTRA DELEN**

**Kommun:** Norrtälje (0188)

**Kartblad:** 12J SV

**Area:** Ca. 1 675 ha, varav 1 650 ha land och 25 ha vatten

**Naturgeografisk region:** 25 a

**Agrara kulturlandskapsregioner:** Mälardalens odlingsbygder

**Landskapsform:** Sprickdalslandskap

#### Riksvärde

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
-----------------	----------------	-------

**Värdeomdöme:** Vaddös västsida präglas av ett småbrutet odlingslandskap med tyngdpunkt kring gamla byar som Senneby, Nor, Rangarnö och Västernäs. I området finns många och varierade naturbetesmarker med höga botaniska värden. Öppen hagmark, torrbackar, havsstrandäng, betad skog, betad rikkärr och andra våtmarker är utmärkande typer av fodermark.

I området finns representativa naturbetesmarker med lång kontinuitet och förekomst av art- och individrika växtsamhällen med arter som ängsnycklar, majviva, kattfot, solvända, ögontröst, låsbräken, fältgentiana, Adam och Eva, vildlin, älvväxing, stagg, slätterblomma, axveronika, slätterfibbla, smultronklöver, kärrspira, gulkämpar, backnejlika och backklöver.

**Huvudkriterier:** A, C, D

**Förutsättningar för bevarande:** Fortsatt jordbruk med naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad, ändrad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter, spridning av gödselmedel på naturliga fodermarker, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

**Säkerställande:** I området ingår Storängen som skyddades som naturreservatet 9.5.1963. Beslutet har senare moderniserats och en ny skötselplan har fastställts (7.2.1994).

**Områdets huvuddrag:** Vaddös västsida präglas av ett småbrutet odlingslandskap. Området är småkuperat. Hagmarkerna ligger ofta i moränbackar. Runt Älmsta är landskapet helt uppodlat. Söder om Älmsta finns odlingsmarkerna samlade kring gamla byar som Senneby, Nor, Rangarnö och Västernäs. Slingrande vägar löper mellan byarna. Dessa har en förhållandevis väl bevarad struktur och bebyggelse

från sekelskiftet 1900. Talrika äldre brukningsspår som sten- och trögärdesgårdar, odlingsrösen och ängslador förekommer. Gravfält påvisar byarnas rötter i yngre järnålder. I området finns många och varierade naturbetesmarker med höga botaniska värden. Öppna hagmarker, torrbackar, havsstrandängar, betade skogar, betade rikkärr och andra våtmarker är utmärkande typer av fodermark.

Vid Sofielund, norr om Älmsta, ligger ett par betade moränbackar insprängda i den uppodlade dalgången. I den halvöppna hagen växer hävdgynnade arter som t.ex. axveronika, darrgräs, åkervädd och gullviva.

Vid Ekbacken, strax nordväst om Edeby finns några hagar på blockig moränmark i slutningen mot Väddövik. Hagarna är till största delen öppna. I fältskiktet växer bl.a. vildlin, axveronika, gullviva och rödkämpar.

Lundängen ligger strax norr om Väddö kyrka. Där finns en smal strandäng och en gammal ängsmark som till stor del vuxit igen till en tät hasselskog, som dock delvis fortfarande är halvöppen. I vissa partier i hagmarken växer bl.a. spåttistel, kattfot, vildlin, jungfrulin och ängsvädd.

Väster om Väddö kyrka sluttar landskapet ned mot Ortalaviken. Här ligger en blandlövhage som mot vattnet övergår i havsstrandäng. I lövhagen växer stora, spärrgreniga ekar, samt andra lövträd. Hävdgynnad flora finns med bl.a. gullviva, backsmörblomma och ängsvädd. På strandängen förekommer blåsklöver mindre allmänt.

Öster om Väddö kyrka finns en träd- och buskbärande hagmark som delvis har en hävdgynnad flora. Här växer t.ex. darrgräs, ängsvädd, jungfrulin och enstaka axveronika.

Naturresevatet Storängen består dels av en ekhage och dels en tidigare ängsmark. Ekhagen är öppen och småkuperad med grova, omkring 200 år gamla ekar. Där växer bl.a. rödklint, darrgräs, gullviva och åkervädd. Ängsmarken är inhägnad med en trögärdesgård. Marken är delvis tätt bevuxen med hassel och ek. Ängsfloran är relativt rik med bl.a. klasefibbla, ormrot, ängsvädd, vårärt, nässelklocka och lundsmörblomma.

I det skogsdominerade landskapet kring Veda finns ett småkuperat jordbrukslandskap. I området finns ett par hagar med en intressant flora. I väster finns en stor öppen hagmark som eventuellt har varit åker tidigare. Här växer bl.a. solvända, jungfrulin, axveronika och backnejlika. I anslutning till gårdarna finns en större öppen hagmark med en rik hävdgynnad flora, t. ex. klasefibbla, ängsskära, knägräs, backnejlika, ängsskallra, axveronika och solvända. I området finns stengärdesgårdar och odlingsrösen.

Något längre österut, vid Vedalund, finns en tämligen stor hagmark, som dock till stor del består av skog. Endast ganska små partier av objektet hyser en hävdgynnad flora. I de öppnare delarna växer dock solvända, darrgräs och ängsskära.

Risslet, öster om Älmsta, utgörs av öppen betesmark som ligger som en glänta i barrskogen. Hagmarken består dels av fuktäng och dels av en moränbacke. Den hävdgynnade floran är rik med bl.a. slätterblomma, rosettjungfrulin, ängsskallra, vildlin och ängsklocka.

Vid Kista hav (Mörtsjön) ligger ett betat rikkärr med bland annat gulyxne, ängsnycklar, majviva, kärrknipprot, tagelsäv, ormrot, kärrspira, läkevänderot, kärrsälting, klubbstarr och näbbstarr. I bottenskiktet växer rikkärrsmossor som späd skorpionmossa, stor skedmossa, mellankrokmossa, korvmossa, kärrkammossa, piprensarmossa och gyllenmossa. Norr om kärret finns en öppen torräng med kattfot, solvända, ögontröst, låsbräken, fältgentiana samt Adam och Eva. Delar av kärret har vuxit

igen med vass och björk. Kärret har även en rik molluskfauna och totalt 12 landsnäckor och 9 sötvattenssnäckor, bl. a. *Vertigo geyeri*, *Aplexa hypnorum*, *Valvata cristata* och *Anisus leucostoma*, har påträffats.

Intill Kista hav ligger Västerängens hagmarker som skiftar mellan öppen hagmark och träd- och buskbevuxen mark med ekinslag. Den rikaste hävdgynnade floran finns i skogsbrynen och i torrbacken under ledningsgatan norr om kärret. Här växer bl. a. kattfot, solvända, ögontröst, låsbråken, fältgentiana, Adam och Eva och blodvaxing. Utmed hagarna löper på några ställen sten- och trägårdesgårdar.

Mot Storfjärden sydost om Älmsta sluttar jordbrukslandskapet svagt ned mot vattnet. På fjärdens östra strand ligger en större hagmark som mot vattnet utgörs av havsstrandängar och upp mot land övergår i ek- och björkbackar. På strandängarna växer bland annat salttåg, krypven, rödsvingel, blåsklöver, dvärgsäv och gulkämpar. I backarna finns backnejlika, solvända, ängsskallra och kattfot. På strandängarna förekommer även gulärta.

Vid Nor norr om Kammarsjön finns en inhägnad hagmark med en ängshölada. Området är en liten rest av en stor ängsmark. Naturtypen är en mosaik av hagmark med öppen hagmark, träd- och buskbärande hagmark samt betad skog. Floran är rik med bl.a. ormrot, backklöver, kattfot, solvända, jungfrulin, ögontröst, ängsskallra, ängsvädd klasefibbla, stagg, knägräs, älvväxing, darrgräs och Adam och Eva. Fältgentiana förekommer rikligt. Kring sjön finns även andra naturbetesmarker.

I södra änden av området, vid Rangarnö finns en liten, delvis igenväxt hagmark. Floran är delvis rik med arter som knägräs, ormrot, åkervädd, darrgräs, jungfrulin och vildlin.

**Anmärkningar:** Området ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet (objekt nummer 88.13). Västerängen och Kista hav ingår även i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet (objekt nummer 88-173). Delar av området ingår i våtmarksinventeringen (objektnummer 12J 0D 02 och 12J 0E 02). Området kring kanalen är av riksintresse för kulturmiljövården (K AB 94). Området omfattas av bestämmelserna i 4 kap. 1, 2 och 4 §§ miljöbalken.

## Referenser

- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län, del 1 –Natur- och Kulturmiljöer.  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län, del 2 –Äng och Hage.  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Ängar och hagar. Rapport nr 1993:18.  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1995: Grus- och berginventering i Stockholms län. Rapport nr 1995:3.  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissupplaga).  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1998: Landlevande mollusker i rikkärr i Stockholms län. Rapport nr 1998:30.  
*Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1998: Våtmarksinventering i Stockholms län. Rapport nr 1997:1  
*Naturvårdsverket*, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.